

פרוטוקול מס' 27/ג

לישיבה של ועדת החינוך והתרבות, להתקיימה ביום ד', כח' באדר א', תשי"ד - 3.3.54, בשעה 11.30.

בכורים:

- ש. פרסיץ - היו"ר
- ט. ארם
- ח. בוגר
- א. ברמן
- א. כלפון
- ק. כהנא
- ש. כפרית
- ד. נצר
- י. סטילנסקי
- ר. צברי
- יש. רוזנברג
- א. רוזאל-באור

סוזסנים:

- ד"ר אבידנר - סגן סנהל כללי של משרד החינוך
- פרופ' סזר - נשיא האוניברסיטה העברית
- פרופ' אבן-ארי - סגן נשיא האוניברסיטה העברית
- מר ארן - המדעיניסטראטור של האוניברסיטה
- פרופ' רטנר - נציג הטכניון העברי

בערוד:

- ס. אונא
- ז. בן-יעקב
- א. ריסלט

סדר-היום:

- א. שפיעת אינפורמציה מפני נציג האוניברסיטה והטכניון על מצבם הכספי של שני המוסדות האלה.
- ב. תשובות סגן סנהל משרד החינוך והתרבות על שאלות חברי הוועדה.

=====

ביו"ר ש. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה. הזמנתי לישיבה זו את נשיא האוניברסיטה, הפרופ' סזר, את סגנו, הפרופ' אבן-ארי ואת הפרופ' רטנר מהטכניון העברי, אשר ביקשו להופיע בפני הוועדה כדי לסטור על מצבם הכספי הקשה של שני המוסדות להשכלה גבוהה.

פרופ' סזר:

אני רוצה להביע בראשית דברי ראשי תודה, בשם האוניברסיטה ובשם הטכניון, ליושבת-ראש הוועדה על הזמנתה אלינו, כדי שנוכל להביא בפני הוועדה את דבר המשכלה הגבוהה והמדע בטרינת ישראל. אני מבקש לא להתחס לדברי שאורך עתה כאל דברי שיגרה. אני מוכרח לציין את כל חוסרת המצב כפי שהוא באמת ולומר, שאם לא ייעשה מאמץ עליון ייסגרו האוניברסיטה והטכניון לאלתר, כבר בזמן הקרוב ביותר. פה מתעוררת הבעיה לא של סגירה בלבד, אלא נשאלת השאלה כיצד אפשר יהיה אחר-כך לפתוח את המוסדות. כשאני מדבר על סגירת המוסד אין אני מתכוון לזה שאיזה שהוא גוף בעל-מטכות יסגור אותם - כי העירו לי כבר שאין הנהלת האוניברסיטה מוסמכת לסגור את האוניברסיטה - אלא הם ייסגרו מעצמם מחוסר תקציב.

פרופ' טזר: ברצוני לספר לוועדה כיצד אנו משלמים משכורת לעובדי האוניברסיטה. בחודש שעבר שילמנו את המשכורות מתוך הלוואה שלקחנו באחת מקופות התגמולים בירושלים, וגובה רבית שעלינו לשלם מגיע ל-10%. האיזה כספים נשלם את המשכורת הבאה - מינבי ידוע.

כידוע, הודיעו לנו בחודש נובמבר - ללא כל הצדקה והנסקה - שמתוך התקציב האומלל שהממשלה הקציבה לנו לשנת הכספים הנוכחית מקציים את הסכום של 165,000 ל"י. אי-הבטחון במצבה הכספי של האוניברסיטה משפיע השפעה מכרעת ומזיקה מאד על ההכנות לקראת שנת הלימודים הבאה, שעלינו להתחיל בהן כבר עתה. יחד עם זאת, אני מבקש לזכור את הבעייה של בריחת אנשי מדע מהארץ.

אני מבקש לזכור שכלכלת הארץ ומשקיה מתבססים במידה רבה מאד על המוסדות לחינוך גבוה ולמדע. אם מערערים בסיס זה מערערים על-ידי כך לא רק החינוך ולא רק עתידם של אלה שאריכים ליטול לידם את הנהלת המדינה ולהוות את האינטליגנציה שלה, אלא גם יסוד היסודות של חינוך בכל השטחים, כי אין מקום במדינה שהאוניברסיטה והטכניון אינם מטלטים בו תפקיד חשוב. על דברי עוברים בדרך כלל לסדר-היום, אך אסור לעשות זאת.

בכל הזדמנות בחזור ונזכיר את חורבן האוניברסיטה בשנות מלחמת השחרור. מה עשתה המדינה כדי להבטיח לנו תנאים מינימליים לעבודה סדירה? - סדי שנה בשנה דוחים אותנו בנאומים יפים ואכל נשאר במקומו כמקודם. העול של המשכת העבודה בתנאים בהם אנו נמצאים עתה, יתם ללא נשוא, מוטל על שכמ בודדים; על הסגל האקדמי של האוניברסיטה. המדובר כאן לא רק בענייני תקציב. עד היום לא שיחררו את הקרקעות ברחביה המורחבת שהובטחו לנו, והאוניברסיטה מפורזת על פני כל ירושלים, ב-46 בנינים רעועים, במצב של גרעון הגיע ל-2,000,000 ל"י. במצב זה החליטה הממשלה לקצץ בתמיכתה לאוניברסיטה בסך של 165,000 ל"י מתוך הסכום של 1,200,000 ל"י שהוקצב לנו בתחילה, במסגרת התקציב השוטף של האוניברסיטה הגיע ל-5,500,000 ל"י.

אני רוצה לציין שהאוניברסיטה גייסה בחוץ-לארץ 1,250,000 דולאר, וזה למרות העובדה שקיימות כיום מגביות רבות אחרות. מהסכום הזה קיצץ ה-Welfare Fund 8%, כי כסף זה נחוץ לו למטרה נחרת ומהאוניברסיטה קל מאוד לקחת כסף. בכל מקום נחר, פרט לארצות-הברית, אין לנו דריסת-רגל, אסור לנו לערוך מגביות באפריקה ובאירופה. לכן אני מבקש שוועדת החינוך תעריך כראוי את הטאקס העצום שעשו ידידינו בחוץ-לארץ וגם אנחנו כדי לגייס סכומים אלה שגייסנו. הוא הדין לגבי הטכניון. כאשר אנו מחליפים בארץ את הדולארים שגייסנו קובעת לנו הממשלה את שער החליפין של 1.300 לירה לדולאר, ועל-ידי זה חוסכת 600,000 ל"י, שהם ההיפרש בין שער החליפין של 1.300 לדולאר לבין 1.800 לירה לדולאר.

אנו דורשים מהממשלה הקצבה שמגיעה לנו, ושארנו כי מגיעה לנו, אף כי אין כל הבטחה בכתב, והיא - השתתפות של 50% בתקציבה השוטף של האוניברסיטה, המסתכמת ב-2,700,000 ל"י. סכום זה אינו כולל כמובן את התמיכה שאריכה להנתן לטכניון ואני חושב שזהו מינימום מינימום. אני רוצה להדגיש, כי מתוך התמיכה של 1,200,000 ל"י שהממשלה נותנת לנו 1,000,000 ל"י הם הסכום הדרוש לכיסוי ההוצאות שנובעות מהתיקרות. אבל האוניברסיטה אינה אשמה בהעלאת יוקר-החיים והיא גם אינה צריכה לסבול בעקבות זה.

אפשר אולי לומר, כי יש להעלות את שכר-הלימוד ומספור זה לקבל את הכספים הדרושים לקיום המוסדות. נניח, כי העיקר באוניברסיטה ובטכניון הוא חינוך הסטודנטים. האוניברסיטה מוציאה על כל סטודנט 1,800 ל"י לשנה. לעומת זאת קראנו בעתונות שהמדינה מוציאה על כל הלומד טייסות 25,000 ל"י. אין לשכוח שאוניברסיטה והטכניון אינם עוסקים בהוראה בלבד, אלא הם גם מבצעים מחקרים בכל השטחים החיוניים ביותר לקיום המדינה.

סטודנט באוניברסיטה משלם כיום שכר-לימוד של 100 ל"י לשנה ועוד 30 ל"י לשירותים. אפשר כמובן לעשות דיפרנציאציה בין העשירים והעניים ולחייב את הראשונים בתשלום גבוה יותר. אבל מי יחקור את מצבם החטרי של הסטודנטים ויחליט איזה סכום חייב כל אחד מהם לשלם?

פרופ' סזר:

האוניברסיטה הינה מוכנה לעשות זאת. אנו נשטח אם הממשלה תיקח זאת על עצמה ואולי אף תחסוך על-ידי זה סכומי כסף ניכרים, אך בתנאי שהדבר לא יפגע בחינוך עצמו, וכדי שלא יקרה מה שקרה כבר שחלטידים רבים הפסיקו את לימודיהם בגלל מצבם הכלכלי הקשה. שכר-הלימוד המשתלם על-ידי 2,900 סטודנטים של האוניברסיטה מטכום בתקציבנו בסך של 300,000 ל"י. נשטח אם הממשלה תוכל להגדיל את ההכנסות מסעיף זה, ונסכים טראש שתמיכת הממשלה לאוניברסיטה תקוצץ בסוף השנה באותו הסכום בו תגדלנה ההכנסות משכר-הלימוד.

עמה אני מבקש דבר אחד: אל נסטה שהבעיה העיקרית העומדת בפנינו, היא בעיית תקציב האוניברסיטה, שיש לפתרה לאלתר. אל יבואו עלינו בהבטחות שונות לקראת הדורות הבאים. הכסף דרוש לנו כרגע ואנו תובעים מהממשלה השתתפות של 50% בתקציבנו, שזהו הסכום המינימלי הדרוש לקיום המוסדות, ולבטחון המינימלי שנוכל להמשיך בעבודתנו במשך התקופה הקרובה. אין להתייחס לאוניברסיטה כשם שמתחסיים לבית-ספר עממי. אי-אפשר לתכנן את עבודת האוניברסיטה לשנה אחת. אנשי מדע מתכננים את עבודתם לשנים. ישנם אצלנו אנשי מדע בעלי שם עולמי שאי-אפשר לטלטלם הלוך ושוב. לא ניתן באוניברסיטה להקפיד טשרות. כיום יש לנו אפשרות לסוון לארץ אדם שהוא חתן פרס נובל בפסיקה. כיצד נוכל לוטר לאדם זה שבאפשרותנו להזמין רק כעבוד שנה, כי עתה אין לנו תקציב לזה? ישנן פקולטאות וחוגים בהם חסריט מרצים ואם ישנם עתה מועמדים למשרות אלו, אין נוכל לוטר להם שיטמין שנה-שנתיים עד אשר יהיה לנו תקציב הדרוש? זהו אסון למוסד, שאינו קטן במאומה מסגירה מוחלטת.

הבעיה העומדת עתה בפני הכנסת והממשלה לא תוכל למצוא את פתרונה על-ידי הבעת רצון טוב או השתתפות בצער. על הכנסת ועל הממשלה להשיב ברורות על כך אם יש מקום למוסדות לחינוך גבוה במדינת ישראל.

פרופ' רטנר:

לא אשמיע שנית מה שפרופ' סזר אמר, כי אני מצטרף לדבריו. אני רק רוצה להוסיף כמה פרטים טכניים שאולי יקלו על בירור הענינים.

תקציב הטכניון לשנת הכספים של הממשלה הוא 2,200,000 ל"י, לשנה האקדמאית - 2,400,000 ל"י. לפני שנה קיבלנו מן הממשלה תמיכה של 700,000 ל"י. לקראת שנת הכספים הבאה תקציבה לנו הממשלה 630,000 ל"י, זאת אומרת, ישנה הפחתה של 70,000 ל"י. יחד עם זאת, תבעה הממשלה מאתנו לפני שנה שנפתח שתי פקולטאות חדשות: להנדסה חקלאית ולייצור תעשייתי. אך אין אנו יכולים לפתוח פקולטה לטיך שנה אחת ואחר-כך לטגרה. זוהי התפתחות שכבר אינה תלויה בנו. אם הממשלה תוכל לוטר לנו איזו פקולטה עלינו לסגור, נוכל לעשות זאת. אבל דבר זה יחייב בדיקה מדוייקת מאד מצד הממשלה.

את הכספים לתקציבנו השוטף השגנו על-ידי כך ש"שדדנו" את כל קופות התגמולים בחיפה. כן ניצלנו את כל האפשרויות של קבלת הלוואות בבנקים. בטכניון קיימת ועדת כספים, מורכבת מאנשי ציבור, שעושים את עבודתם בהתנדבות וועדה זו מתכנסת אחת לאודש ושומעת מפי גזבר הטכניון על מצבו הכספי של המוסד. לפי החישובים האחרונים נוכל בכספים העוסדים לרשותנו להחזיק מעמד עד חודש יוני או יולי לכל היותר. אך לא נוכל לרשום סטודנטים חדשים לשנת הלימודים הבאה, כי מקורות הכספים נסתמו, אין לנו עוד אשואי בבנקים ולא נוכל ללוות מקופות תגמולים.

דיבר

פרופ' סזר, על חוסר אפשרות של הקפאה בקיום המוסדות. אני רוצה להביא כאן תמונה קצת שונה הקיימת אצלנו. ישנם אצלנו 9 סורים שגילים הכולל מגיע ל-653 שנה. אם אנשים אלה יעזבו את הטכניון נאלץ לסגור כמה מן הפקולטאות, כי אין לנו פרופיסורים אחרים במקומם. כללנו בתקציבנו לשנה הבאה 11 משרות פנויות וזהו חלק מן ההגדלה שחלה לעומת השנה הקודמת. יש לקחת בחשבון שלא תמיד אפשר להשיג כנחות-הוראה. הטכניון התבסס בתקופה של עליית יהודי גרמניה, אבל תקופה זו חלפה. עכשיו הקוניונקטורה חלשה. לפעמים באים אלינו אנשי-מדע מארצות-הברית

פרופ' רטנר:

שמינים רוצים להישאר שם בגלל האווירה הכללית השוררת באותה הארץ. אבל גם פרוניסורים אלה שבאים אלינו לא יוכלו להחזיק כאן מעטד אם לא ניתן להם את הציד הדרוש ולא נמסיד לרשותם אסיסטנטים. ישנו אצלנו אדם בעל שם עולמי, הפרופ' גולדסטין. הוא לקח עמה חופשה לשנת אחת, אבל איננו בטוחים אם יחזור אלינו. היה אצלנו פרופ' שרשבסקי, אך הוא לא יכול היה להחזיק מעמד ועזב. עתה נמצא אצלנו פרופ' רוזן שבגיל 36, בשנת 1950, הוזמן להיות פרופיסור מן הסנין בטוניברסיטת קיוב. פרופ' רוזן עבד בפרינסטון במחיצתו של פרופ' איינשטיין, וברור מה ערכו של אדם כזה לטכניון ולארץ כולה.

אם נצטרך לסגור את המוסד לתקופה מסויימת ונרצה אחר-כך לפתחו מחדש, אני חושש שנחזור למצב של ימים עברו, כאשר היו סטודנטים שבנו גם בתים, גם ערים וגם גשרים ובטקום רופאים יהיו פלצ'רים לרוב. בסופו של דבר נאלץ לשלוח אנשים ללמוד בחוץ-לארץ ולהקציב להם סנטע זר. יש אם כן הבדל בין דאגה לחינוך יסודי לבין קביעת דרך לחינוך גבוה שמיין לו תחליף.

אם יתברר שגמפר יהיה להגדיל את ההכנסות משכר-הלימוד, נטכיים שהגדלה זו תופחת מההקצבה שהטטשלה נותנת לנו. אך כל עוד זה לא הושג אנו תובעים מן הטטשלה השתתפות של 50% בתקציבנו, המסתכמת לשנה הבאה ב-1,100,000 ל"י. אני גם רוצה לציין, שבסיונות להעלאת שכר-הלימוד מביאים לידי הרעלת היחסים בין הסטודנטים לבין הסגל האקדמי.

פרופ' אבן-ארי:

צריך להיות ברור, כי אין אנו תובעים סכום מסויים. אנו תובעים רק השתתפות

של 50% בתקציבנו והטטשלה צריכה לתרגם זאת למספרים. אשר להצעה להעלות את שכר-הלימוד, אני חושש מאד שבטקום ללכת בדרך המלך ולחפש פתרון נכון לבעייתנו יציעו לנו כל מיני הצעות אשר לא יביאו שום תועלת. אני טוען שהעלאת שכר-הלימוד לא תהווה גורם רציני. נניח שמישהו, לא האוניברסיטה ולא הטכניון, יחליט על כך ששכר-הלימוד במוסדות החינוך הגבוה צריך להיות 500 ל"י. אני דורש שהטטשלה תקבל על עצמה את האחריות לקביעת שכר-לימוד כזה, כי זה איננו דבר טכני, זוהי קביעת מדיניות במדינה, הקובעת מי יכול ללמוד ומי אינו יכול. אין אנו רשאים לקבוע דבר גורלי כזה.

נניח שיקבעו את גובה שכר הלימוד ל-500 ל"י.

מתוך 3000 סטודנטים באוניברסיטה שליש יוכל לשלם שכר לימוד כזה. זה יסתכם ב-500,000 ל"י. שליש מן הסטודנטים, עד כמה שאני טכיר את טצבם, לא יוכלו לשלם כלל, כי הם אינם יכולים לשלם גם עכשיו. נאמר, שהאלף הנותרים ישלמו 250 ל"י לשנה, זאת אומרת שההכנסות משכר הלימוד יגיעו ל-800,000 ל"י בקירוב. אני חושב שאנחנו בתור "עם הספר" לא נטכיים לזה שהסטודנטים המצטיינים, לא יקבלו סטיפנדיה או פרט. היום אנו טקציבים למטרה זו 150,000 ל"י. נניח שלאחר הגדלת שכר הלימוד נקציב לסטיפנדיות ופרטים 200,000 ל"י. האם תמורת ההכנסה הנקיה שתשאר לאחר שנוריד את הסכום המוקצב לפרטים כדאי לנהל טלחטה עם הסטודנטים? האם סכום זה יציל את הטצב? אני אומר דברים אלה לא על-מנת שיוכיחו לי שחשבוני אינו נכון, אלא פשוט איני רואה כל תועלת שתצטח טצעד זה.

אין להשוות את המוסדות לחינוך גבוה עם בית-

ספר תיכון. בארצות רבות בהן טשלטים שכר-לימוד בבית-ספר תיכון הלימוד באוניברסיטה הוא חינם.

אם חושבים לדון בהצעה להעלות את שכר הלימוד,

אני טבקש לדון בזה בדעה צלולה ולהתחשב בכל הקשיים הטכניים הכרוכים בכך.

ד. א.ו.: כאשר אנו באים להשוות את התסיכה הניתנת לאוניברסיטאות בארצות השונות אנו יכולים להשוות את האוניברסיטה שלנו רק עם האוניברסיטאות החופשיות, שאינן שייכות למדינה. ויש ארצות בהן משתתפת המדינה בתקציב האוניברסיטה ב-50%. באנגליה משתתפת הממשלה והרשויות המקומיות ביחד ב-70% מתקציב האוניברסיטאות. בצ'ו-זילנד משתתפת הממשלה ב-80%; בדנמרק - ב-90%. בתורכיה, שגם היא מבורכת בתקציב צבאי גדול, טגיעה השתתפות הממשלה במוסדות לחינוך גבוה ל-2,2% מהתקציב כולו. מצלנו טגיעה הקצבת הממשלה לאוניברסיטה ל-0,35% מהתקציב הכללי.

אשר לענין ההקפאה, הרי קיימת באוניברסיטה התפתחות עניינים שאין לעצור בעדה. אם פתחנו פקולטה לרוקחות וקיבלנו תלמידים לשנת הלימודים הראשונה אנו חייבים לדאוג לטורים גם לשנת הלימודים השניה. זוהי התפתחות אוטוטטית הנובעת מהצעדים שננקטו עוד בעבר.

ה. ב.ו.: לדעתי, על נציגי האוניברסיטה לוטר שמתפקידם ומתפקיד המוסד אותו הם מייצגים לדאוג לטדע, ואין להגיע למצב כזה שסנהל הטכניון ונשיא האוניברסיטה יסעו לארצות-הברית לאסוף כספים. מדוע אין נציגי האוניברסיטה והטכניון אומרים שיטסדו לממשלה את הכסף שנאסף בארצות הברית ולעומת זאת תדאג הממשלה לתקציב שני המוסדות. זו לדעתי הדרך היחידה.

ט. א.ר.: מה מספר התלמידים באוניברסיטה?

ס. א.ו.: באוניברסיטה ישנם 3100, ובטכניון - 1600.

ט. א.ר.: האם אפשר להגדיל את מספר הסטודנטים, או האם שכר הלימוד סהווה גורם הטצטצם את כושר קיבולם של שני המוסדות להשכלה גבוהה? האם ישנן גם סיבות אחרות הטעככות את הגדלת מספר הלומדים?

האם מוכנים נציגי המוסדות להשכלה גבוהה להסכים להצעה שהאוניברסיטה והטכניון יהיו מוסדות סמשלתיים והאחריות על תקציבים תיפול על הממשלה, כמובן שתוך שמירה סלאה על האוטונומיה הטקדמית?

א. רזיאל-נאור: טה הוא מספר המרצים והטורים באוניברסיטה ובטכניון? האם יש סטטיסטיקה על כך כמה תלמידים עזבו בשנה האחרונה והשנה בגלל קשיים חמריים? טה היא הקצבת האוניברסיטה והטכניון לשיכון ומנזה לסטודנטים?

ד. נצ.: האם נראית לפרופ' מזר אפשרות כזאת שהנהלת שני המוסדות תעבור לידי המדינה ויחד עם זאת תשתתף הממשלה ב-50% מתקציביהם?

שמענו מפרופ' אגן-ארי את דעתו על העלאת שכר הלימוד, אבל בכל זאת הייתי רוצה לדעת האם לדעתם יש להוציא אבל מחשבון גורם זה כעזרה למצבה הכספי של האוניברסיטה. הייתי גם רוצה לשטוע באיזה אופן, לדעתם, יכולים המוסדות לטזור לשיפור מצבם של שני המוסדות לחינוך הגבוה.

ט. כהנא: האם סעיפי פעולות המחקר במשרדים סמשלתיים לשמוע. שונים מתבטאים גם בתקציב למוסדות לחינוך הגבוה? הייתי מבקש על סיבת ההפרש בין שכר הלימוד באוניברסיטה

או.

ק. כהנא:

לנין שכר-הלימוד בטכניון.

פרופ' סזר:

אני רוצה לציין, כי לא אנחנו קבענו את ההסתמכות של 50% על-ידי הממשלה, אלא השרים עצמם קבעו זאת. הם דיברו על זה השכם וערב בשנים הקודמות. אני רוצה לומר שיחסם של השרים אשר טיפלו בעניינינו היה יפה מאד. השרים דיברו ולבנו התענינו בבעיותינו ועשו את כל מה שהיה ביכולתם לעשות.

לאור מצבה הקשה של הסדינה לא הניח לנו המצפון לדרוש מהממשלה 100% של תקציבנו. אלא אטרנו, שנעשה מאמץ עליון וננצל את כל כוחותינו וכחות ידידינו כדי לאסוף באיזו צורה שהיא את 50% הנותרים של התקציב. אבל צריך להיות ברור שכאשר אנו תובעים מן הממשלה 50% השתתפות, אנו מתכוונים ל-50% ולא ל-49%. זוהי גם תשובה לחה"כ ארם. אנו מדברים כאן על הסכנה החמורה הנשקפת לחינוך הגבוה ולמדע בארץ ולעומת זאת מציעים לנו הצעות בדבר הגדלת שכר-הלימוד, שזהו נסיון מפורש להטות אותנו מהבעיה העיקרית לאפקים צדדיים. שכר-הלימוד הוא בעיה בפני עצמה.

אני רוצה לומר שאת תקציבנו הגשנו למשרד האוצר ולמשרד החינוך בחודש נובמבר והם בדקו אותו וחקרו היטב. מנז עברו כמה חדשים ובינתיים חלה המיקרות.

מספר המורים באוניברסיטה מגיע ל-450. נוסף להם ישנם כוחות-עזר. בטך הכל כ-1,000 מוצאים את פרנסתם בכל סוגי עבודות שישנן באוניברסיטה.

פרופ' רטנר: שאלו כאן מה מספר הסטודנטים שהפסיקו את לימודיהם בגלל קשיים חמורים. מספר העוזבים הוא כמעט אפסי, 2% - 1% ולא יותר. השנה כמעט כל הסטודנטים הופיעו לבחינות.

בתקציב השוטף של הטכניון ישנה הקצבה של 50,000 ל"י להענקות, לעומת הכנסה משוערת משכר-הלימוד שתגיע ל-272,000. פירוש הדבר, כי ההענקה מהווה כ-16% מההכנסות של שכר-הלימוד. זוהי תוצאה של ההתפתחות בשבועות האחרונים, ובהתאם להטכם עם הסטודנטים. כן הקציב הטכניון כסף לשיכון עבור הסטודנטים, אבל הקצבה זו מופיעה בתקציב הפיתוח.

אשר לשאלת שכר-הלימוד, הרי בירור בענין זה איננו דבר פשוט. בירור זה גם אינו לפי כוחנו וצריך להיעשות על-ידי הסדינה.

בטכניון ישנם 200 מורים.

הינ"ר ש. פרסיץ:

ברצוני לומר קודם כל שעם כל הבנתי למטרות שנבטרה אצל נציגי מוסדות החינוך הגבוה לא רק בגלל חוסר תקציב, אלא גם בגלל דברים אחרים עליהם שמענו בהזדמנויות אחרות, אינני חושבת כי הוצעו כאן הצעות פנטסטיות כדי להטות את העניינים סדרך הטלך.

אני שותפה לדעת נציגי האוניברסיטה ביחס לעכרות לשכר-הלימוד כשאמרו שהם אינם יכולים לקבוע את הסדיניות בשטח זה. אין הם יכולים לעשות זאת, כי הם גם אינם אחראים לכך.

מצד שני אין לומר שאנו חייבים לקבל את הצעות אנשי האוניברסיטה והטכניון, ואם אנו מציעים הצעות אחרות אין להגיד שזהו נסיון להטות את הבירור לאפיקים אחרים. האוניברסיטה והטכניון יקרים לנו מאד וועדה זו הקדישה הרבה מזמנה לליבון בעיות שונות בקשר למוסדות אלה. אינני יודעת אם ידוע לנציגי המוסדות, שאין ועדה זאת אשמה בכך שהכעיות לא הוסדרו. הממשלה לקחה בחזרה את חוק הטועצה למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע לאחר שהוועדה נטתה מהקו של הממשלה.

היו"ר ש. פרסיץ: אנחנו יודעים מה מצבם של המוסדות לחינוך גבוה ואנו חושבים שעלינו להגיש את מיטב יכולתנו כדי למצוא יתרון רצוי למצב זה, אבל איננו טוכנים שיאמרו לנו כי עלינו לקבל דעה זו או אחרת.

פרופ' אבן-ארי: אני מצטער אם פגענו בגב' פרסיץ, מפני שאנו מניחים שגם היא וגם כל הוועדה יראו את עניינינו באופן אובייקטיבי. כאשר אנו מדברים על בעיית שכר-הלימוד, אין כוונתנו לכך שיקבלו את דעתנו, כי בענין זה אין האוניברסיטה והטכניון צריכים להביע דעה, בכל אופן לא כאן. אנחנו רק מבקשים שלא יראו כמתרון את ההכנסה של 800,000 ל"י משכר-הלימוד. בעיית שכר-הלימוד צריכה להידון בוועדה מיוחדת ומשותפת אשר תחליט בדבר. לשדעתה אין לבנות את התקציב גם על הסעיף של שכר-הלימוד. אשר לשאלת גב' נצר ששאלה איזו תרומה יכולים לתרום הסטודנטים, אני רוצה לומר שתרומתם אינה בזה שהם משלמים שכר-לימוד, כי אם בזה שהם מקדישים 7, 8 שנים מחייתם עד אשר מקבלים את התואר, ובמשך תקופת הלימודים הם חיים בתנאים קשים מאוד.

מישהו, אדם חשוב ופיקח, אמר פעם שאין צנע במדע. אינני בטוח אם הוא ידע עד כמה צדק באמרו זאת; אני רק רוצה לומר, כי אפשר לקמץ בעניי סמון, אך כאשר מקצצים במדע הודכים אותו בזה.

ביחס להבדל בשכר-הלימוד בין האוניברסיטה לטכניון, אני רוצה לומר שיש הצדקה טכניקלית לדבר, כי מצבם הטוואלי של הסטודנטים באוניברסיטה שונה ממצב הסטודנטים בטכניון. כמעט 50% מהסטודנטים בטכניון אינם צריכים להרויח את לחמם, באוניברסיטה לעומת זאת 70% מהסטודנטים חייבים לעבוד, ובירושלים קשה מאוד למצוא עבודה וגם תנאי הדיור קשים הרבה יותר מאשר בחיפה. אומרים גם שסטודנטים של הטכניון יכולים לשלם יותר מהסטודנטים באוניברסיטה.

תקציב מחקר של המדינה. היה זמן - וטוב שזמן זה עבר - שכל משרדי הממשלה עסקו במחקרים בהם היו מעוניינים. אולם תקופה זו נסתתמה ועתה נדרש כל משרד למסור את המחקרים הדרושים לו למוסדות העוסקים בזה או למועצה הסדעית. מבחינה כספית פשטה המועצה את הרגל והעבירה חלק גדול ממחקריה לאוניברסיטה. אולם מחקרים אלה לא רק שאינם טכניים לנו כסף, אלא אנו עוד חייבים להוציא על זה כסף. המועצה קיבלה מן הממשלה סכום כסף לשם עריכת מחקר על הפקת האשלגן והעבירה אותו לאוניברסיטה, כי לא יכלה למצוא סכומי כסף נוספים כדי להשלים את התקציב הדרוש למחקר זה. דתמנו על הסכום עם המועצה שאנו מקבלים עלינו את עריכת המחקר ואנו מוסיפים כאן כספים שלנו, כך שאין לנו כל הכנסות ממקור זה. בזמן האחרון הופיעה בעתונות ידיעה שטכניון וייצמן דורש מן הממשלה חלק מהכנסותיה מן המטצבים בנגב, אשר טכניון וייצמן חקר אותם. אילו היינו דורשים ואף מקבלים חלק מהכנסות שנובעות מעבודות מחקר שביצענו, היו סכומים אלה מכסים יותר מ-50% מתקציבנו.

ינהספילנסקי: מהי האמת בשמעות, שאמנם לא נבדקו, כי העובדים הסדעיים במוסדות החינוך הגבוה מקבלים משכורת הרבה יותר גדולה מזו המשתלמת לאנשים בתפקידים דומים במוסדות ממשלתיים?

מר ארן: משכורת העובדים באוניברסיטה מבוטסת על שיטת משכורת הנהוגה בטוכנות. עתה דנים בהשוואת המשכורות בטוכנות עם המשכורות במוסדות ממשלתיים.

י. ספילנסקי: אבל האם ביוש יש הבדל?

מר ארן: לא. אמנם ישנה תוספת למשכורת במקרים בודדים, כפי שזה נהוג במוסדות לאוניברסיטה אחרים.

פרופ' טור:

אני מצטער צער עמוק על אי-ההבנה שנפלה כאן. אני התכוונתי בדברי רק לזה שאנו עומדים עתה בפני בעיית עצם קיומם של הטוסנות ואנו דורשים לדון בזה. רצייתי להקדים אפשרות של סטייה לצדדים שלא תהיה לתועלת העניין. אמרת לי זאת, מפני שנשמעה דעה שעל-ידי העלאת שכר-הלימוד אפשר לשנות את מצבנו הכספי, ורצייתי להזהיר בפני דעה זאת.

הינ"ר ש. פרסיץ:

לא חשבתי שמישהו מהנציגים רצה לפגוע בוועדה. אני מודה מאד לנציגי האוניברסיטה והטכניון על הופעתם בפני הוועדה.

נציגי האוניברסיטה והטכניון
עזבו את הישיבה.

ד"ר אבידור:

תחילה ברצוני להעיר הערות מספר על דברי הנציגים של האוניברסיטה. אטנם אינני יכול לטסור דעה מוסטכת כשם המשרד, מכיוון שוועדת השרים שטיפלה בבעיית החינוך הגבוה מינתה 3 ועדות לטיפול בעניין זה והוועדות עדיין לא סיימו את עבודתן. הרכבן של הוועדות הוא כמעט זהה: ששתתפים בהן סר ארנון - נציג משרד האוצר, ד"ר בן-שלום - נציג הסוכנות ואנוכי. הוועדה הראשונה צריכה לקבוע את פעולת הסגנית של האוניברסיטה והטכניון בארצות-הברית ובארצות אחרות. ועדה שניה, באותו ההרכב ובצירוף נציג האוניברסיטה, בודקת את תקציב האוניברסיטה ותביא את הצעותיה לוועדת השרים. הוועדה השלישית, באותו ההרכב ובצירוף נציג הטכניון, בודקת את תקציב הטכניון.

כאשר אני טשווה את האינפורמציה שקיבלנו משני המוסדות, אני יוכל לומר, כי הנתונים שהטכניון סטר הם יותר סדוייקים ואף יותר לעניין, דרישותיו צנועות יותר ומדוייקות. הטכניון כלל אינו דורש השתתפות של 50%; הוא תובע סכום של 950,000 ל"י. פרופ' רטנר אינו מתמצא כל-כך בעניינים האדמיניסטרטיביים ולכן סטר מה שטסר. באינפורמציה שקיבלנו מהאוניברסיטה ישנם דברים סמומים ואנו בודקים אותם עכשיו. הטכניון סטר לנו בפירוש שחסרים לו פרופיסורים. האוניברסיטה הודיעה שהיא צריכה 87 סרצים חדשים, אבל למרק שלא סטרה לנו את הפירוט בקשר לזה, אלא אנו גם איננו בטוחים אם אפשר למצוא 87 מורים וסרצים. האוניברסיטה גם אף פעם איננה בוקבת בסכום שהיא דורשת, אלא תובעת השתתפות של 50%. אנו רוצים לבדוק את הטשכורות המשתלסות לאנשי האוניברסיטה, וגם את סספר העובדים ואת יעילותם, כי באוניברסיטה סספר הפקידים הוא בוודאי טופרז. אני רוצה לטסור לוועדה מהי משכורתו של פרופיסור מן המניין, רווק; משכחת-יסוד - 316 ל"י; תוספת יוקר - 90 ל"י; תוספת אקדטאית - 25 ל"י; תוספת לרכישת ספרים - 30 ל"י וטסם זה פטור מתשלום סס-הכנסה. ביחך קרוב ל-500 ל"י. פרופיסור-חבר סקבל משכורת לפי דרגה 2 סדרגות בטטשלה, ונוסף לזה תוספת אקדטאית ותוספת לרכישת ספרים, זאת אוטרת שהוא סקבל יותר טטנהל סחלקה בטטשלה. אפשר אם כן לומר שהטשכורות אינן צנועות. אין אנו רוצים להציע הקטנה, אבל לדעתנו אין על מה להתאונן.

יצ סטילנסקי:

ישנם פרופיסורים ליקטורת-היסוד שלהם היא 110 ל"י.

ד"ר אבידור:

זה היה בזמן שמשכורת-היסוד בטטשלה היתה 240 ל"י.

הינ"ר ש. פרסיץ:

אנשי האוניברסיטה טוענים שפרופיסורים בטעמדם בארצות אחרות סקבלים טשכורות יותר גבוהות.

ד"ר אבידור:

גם בארצות-הברית אין הפרופיסורים טקבלים יותר ספקיד גבוה בטטשלה.

או.

ד"ר אבידור: אינני רוצה להכנס לבעיה הזאת כמה שעות בשבוע צריך פרופיסור ללמד. כיום פרופיסור מן הסנין באוניברסיטה טלמד 6 שעות בשבוע. אך זהו ענין של חופש אקדמי ואין ברצוני לדון על כך.

אשר לשכר-הלימוד, נכון הדבר שהטוסדות עצמם לקבל אינם רוצים עליהם את האחריות להעלאה. אך הוועדה הזאת יכולה לבדוק את המצב ולהחליט בקשר לשכר-הלימוד. אין כל סיבה לזה ששכר-הלימוד בבתי-הספר התיכוניים יהיה 300 ל"י באוניברסיטה רק 100 ל"י. אין צורך להעלות את שכר-הלימוד עד 500 ל"י, אפשר לקבוע סכום ביניים ויחד עם זאת לתת תמיכה לטוסדות. האוניברסיטה טוענת שאין לממשלה עוז לקבל החלטה בדבר העלאת שכר-הלימוד. אני חושב שהייתי יכול להחליט על-כך, אך אינני רוצה להתערב. הנהלת האוניברסיטה אייטה בתחילה שתסגור את המוסד, ואז נאמר להם שהם אינם רשאים לעשות זאת, הם רק יכולים להודיע שבתנאים הקיימים אינם יכולים להגדיל את המוסד. אין כל ספק שבאשרך להגדיל את העזרה לאוניברסיטה ולטכניון.

ועוד דבר. האוניברסיטה והטכניון כוללים בתקציב השוטף הוצאות שאריכות להכנס לתקציב ההשקעות. הקמת מעבדות, למשל, אינה צריכה להיות על-חשבון התקציב השוטף, כי אין בוגים מעבדות לשנה אחת.

ח. בוגר: ברצוני לשאול מדוע קבעה הממשלה לאוניברסיטה את שער החליפין של 1,300 ל"י לדולאר? על-יד זה טפסידה האוניברסיטה 650,000 ל"י. אשר למשכורת הפרופיסורים, הרי אנו חפצים שיבואו אלינו פרופיסורים מחוץ-לארץ ואנו חייבים לשלם להם לפחות משכורת לא פחותה מזו שהם מקבלים בארץ אחרת.

ד"ר אבידור: את שער החליפין של 1,300 ל"י לדולאר קבעה הממשלה לכל המוסדות ולא רק לאוניברסיטה. סתוך הטיפוס הזה בין שער החליפין של 1,300 ל"י ו-1,800 ל"י יש לממשלה כסף להקציב לאוניברסיטה סכום של 1,200,000 ל"י. בקשר לפרופיסורים הבאים אלינו מחוץ-לארץ, אני מוכרח לומר שלא המשכורת היא הכוח המושך אותם לארץ, אלא הם באים מפני שיש להם רצון לבוא לישראל או מפני שבגלל תנאים פוליטיים בחוץ-לארץ אינם יכולים להשיג שם עבודה. הטכניון נותן שיכון סתמים לכל פרופיסור שמטכנים לבוא ארצה ואף משלם את דמי-נסיעתו. בדרך כלל מגישים עזרה לכל פרופיסור שרק מגלה רצון כל שהוא לבוא הנה.

הגב' פרסיץ שאלה בישיבה הקודמת היכן נמצאים 19,000 ילדים החסרים השנה במערכת החינוך. אני רוצה לומר לה, כי מספרי התלמידים הטופיעים בדברי ההסבר לתקציב הם מנמצע חודש נובמבר. מאז נוספו עוד 6,000 ילדים. אולם, כפי שאמרתי כבר, המספרים הללו אינם תוצאת מפקד, אלא הם לקוחים מהתקנים של בתי-ספר. מיד לאחר פתיחת בתי-הספר בשנת לימודים זו התחילו המנהלים לשלוח לנו את מספרי התלמידים, כי על-יסוד זה נקבעה משכורת המורים. מאז פתיחת בתי-הספר נוספו עוד כיתות ותלמידים. גם ביישובים החדשים וגם במקומות אחרים. אולם, לא כל עליה במספר התלמידים מצאה את ביטוייה בתקן, מפני שאם בכיתה מסוימת עלה מספר התלמידים מ-35 ל-37 לא השפיעה העלאה זו על התקן ולכן גם לא קיבלנו הודעה על כך. הודעות על תוספת תלמידים נשלחות אלינו בטובה שיש לתוספת השפעה על התקן, אם למשל לכיתה של 49 תלמידים נוספים עוד 2 תלמידים, פירוש הדבר שיש לחלק את הכיתה לשניים ודבר זה משפיע על התקן, כי נוצרת מורה חדשה. לכן אני טבור שנמצאים בבתי-הספר היסודיים אלפי ילדים שלא הודיעו לנו עליהם, מפני שהם לא השפיעו על התקן, ואת המספרים הסדוייקים נוכל לדעת רק לאחר סיום המפקד.

גב' פרסיץ/ כי הילדים חסרים בכיתות ב' - ח'. עלי לומר, שאלפי תלמידים נשארו לשנה נוספת בכיתה א', אך כיתות א' הן תמיד טאוכלסות יותר מכיתות אחרות והשינויים האלה לא משפיעים על התקן. נוסף לזה נמצאים תלמידים במוסדות של אגודת-ישראל שעליהם טמנהלים עתה דיונים אם יש לקיימם או לא.

גו.

ד"ר אבידור: הסעבר משנה אחת לשניה בפתיחת בית-הספר גרם לנו קשיים רבים ואנו אוחזים עתה בצעדים כדי דבר זה לא יישנה. הנהלת המשרד קובעת עתה לוח לסדר פתיחתם של בתי-הספר בשנת הלימודים תשט"ו, וכל הסיידורים הכרוכים בפתיחת בתי-הספר צריכים להיות מושלמים חודש אחר סיום שנת הלימודים זו.

ההצנקה לבתי-הספר התיכוניים לא הוקטנה השנה, אלא להיפך, ישנה הגדלה זעומה. לעומת 150 ל"י לכיתה שניתנו השנה הוקצבו לינת תשט"ו 160 ל"י לכיתה.

על אופן חלוקת הסטיפנדיות אדבר אחר-כך באריכות. השנה ניתנו סטיפנדיות בנות 65 ו-80 ל"י. הכוונה היא שבשנת הלימודים תשט"ו כל הסטיפנדיות תהיינה בנות 100 ל"י.

תקציב הגדנ"ע, כפי שטופיע בהצעת התקציב, לא הוצע על-ידינו, אלא טופיע כאן בדיוק באותה הצורה בה הועבר אלינו ממשרד הבטחון. בסקירתו על החנוך אטומי שלא דרשנו להעביר אלינו את מפעל הגדנ"ע בשלימותו, דרשנו שהאחריות לחינוך תעבור אלינו, וזה הועבר למשרד החינוך בחודש אוקטובר 1953. לגבי תקציב הגדנ"ע לא יוכל לקרות מה שקרה עם תקציב מפעל ההזנה. בתקציב הגדנ"ע לקחנו בחשבון מספר מסויים של תלמידים ופעולות ואם לא נקבל מהצבא סיוע בצורת מחנות נצטצם את הקיף הפעולות. אין כאן בכל אופן סכנה של הדרת אוכל טפי ילדים. בידי הצבא נשאר אותו החלק של מפעל הגדנ"ע הקיף נוער עולה ונוער עובד. דעתנו אינה נוחה מפירוד זה. אשר לשילוב פעולת הגדנ"ע עם תפקידי לשכת הנוער, הרי דווקא אותו החלק של פעולת הגדנ"ע שיכול היה להשתלב עם לשכת הנוער נשאר בידי הצבא.

המרות על אותו החלק של מפעל הגדנ"ע שהועבר מהצבא היא בידי משרד החינוך, פרט לחוגים מקצועיים של חיל-הים וחיל-האוויר.

לשאלתו של חה"כ כלפון בדבר הוצאת טורים לפנסיה, עלי לומר שהם אינם יכולים לפתור את בעיית המחסור בטורים, כי מספרם אינו רוב. לקראת השנה הבאה טועמים לפנסיה לא יותר מ-20 טורים, כי לא על נקלה מוציאים אנו עתה טורים לפנסיה.

בקשר לבתי-הספר התיכוניים אני רוצה להעיר, שתקציביהם אינם טדוייקים ביותר, ואף היעילות אינה עומדת תמיד על הרמה הדרושה. פנינו עתה אל מבקר המדינה וביקשנו שיעזור לנו בבדיקת תקציביהם של כסה בתי-ספר תיכוניים הויאל והם נתמכים על-ידי המדינה. חה"כ כלטון שאל מה לדעתנו, צריך להיות מספר בתי-הספר התיכוניים. מטרותנו היא שיהיה במדינה חינוך חובה חיים מגיל 4 עד גיל 18. אולם עד אשר נשיג זאת ונשה את המכסימום שיש ביכולתנו לעשות. דבר זה מתבטא בסטיפנדיות. אנו מקווים, כי בשנת הלימודים הבאה נוכל לתת סטיפנדיות ל-25% מתלמידי בתי-הספר התיכוניים.

ד"ר ברגמן: נשאלה כהן אמתול שאלה מדוע הוקטנה השנה התמיכה לטכניון לעומת אשתקד. למעשה, לא רק שאין הקטנה לעומת התקציב הקודם, אלא זוהי אף הגדלה, כי בתקציב הקודם הוקצב לטכניון הסכום של 450,000 ל"י. במשך כל השנים קיבל הטכניון פחות מ-50% סמה שניתן לאוניברסיטה. בשנת 1951/52 קיבלה האוניברסיטה תמיכה של 453,000 ל"י והטכניון - 209,000 ל"י; בשנת 1952/53: האוניברסיטה - 790,000 ל"י והטכניון - 325,000 ל"י; בשנת 1953/54: האוניברסיטה - 1,100,000 ל"י והטכניון - 450,000 ל"י. אולם, מכיון שמצבו הכספי של הטכניון היה בכי רע, ומכיון שמשרד החינוך חסך - הודות למאמציו ועדת החינוך והתרבות - כסף שהיה מיועד לטוודנטים בחוץ-לארץ, הוחלט לתת לטכניון הקצבה נוספת של 250,000 ל"י שנשארו ברזרבה של משרד החינוך. אין זאת אומרת, שכל שנה יש ביכולתנו לתת לטכניון הקצבה מיוחדת, נוסף על הקצבה הרגילה.

היו"ר ש. פרסיץ: עוד נחזור ונדון בזה. אני רק מרגישה את עצמי קצת לא נוח מטיבה זו שנתנו לטכניון את כל הסכום של 250,000 ל"י ובאותו הזמן קיצצו 165,000 ל"י מהתמיכה לאוניברסיטה.

הישיבה ננעלה בשעה 14.00.